SOME NOTES ON GEORGE COSBUC'S ORIGINS

Radu Drăgulescu
Assoc. Prof., PhD, "Lucian Blaga" University of Sibiu

Abstract: Our paper proposes some explanations and corrections about the origins and birth place of George Cosbuc, and the role this factors have played in his shaping as an artist. The identity of his ancestors are uncertain, the exact date of birth is also questionable. Searching into archives and into the written memories of people who have known him, we try in this paper to contribute to strengthening the biography of this beloved poet of the Romanians.

Keywords: Coşbuc, Hordou, Casian, Nelevaica, biography

Spaţiu mitic, învestit cu sacralitate, satul ca topos şi organizare socială este perceput de comunitatea rurală arhaică drept un microcosmos, locuit, clădit şi consolidat după anumite relaţii ce se stabilesc între membrii comunităţii respective. În afara acestui spaţiu familiar, casnic, se află Tărâmul Celălalt, un teritoriu necunoscut, şi, în consecinţă, înfricoşător, stăpânit de duhurile rele, de haos, moarte etc.[1] Fiecare spaţiu locuit, sat, dar şi casă, posedă un *Centru*, un loc sacru prin excelenţă, unde sacrul se manifestă integral. Satul, în sine, eternă fântână a dorului, dobândeşte pentru locuitorii săi valenţe greu de înţeles pentru străini.

Ecou peste vremi, George Coşbuc, va cânta plaiurile însorite ale spaţiului românesc de pretutindeni. Poetul nu face referiri, în textele sale, la un sat anume, ci la *esenţa satului românesc*.

Lui G. Călinescu îi datorăm o imagine idilică asupra locurilor natale ale poetului. În stilul descrierii peisajelor moldave din primul capitol al biografiei sale dedicate lui Ion Creangă, criticul prezintă locurile din preajma Hordoului: „Satul e pe valea Salvei, care vine din munţii Rodnei spre Someş, având tovarăş la coborât pe altă vale Rebra. Sunt munţi mari în apropiere, ai Rodnei, ai Bârgăului şi pe stânga Salvei, spre Izvoare, e Ţibleşul, iar pe dreapta mai în sus Pietrosul. Jos la Năsăud dealurile sunt cu spinările foarte late, mai în sus valea Salvei se împădureşte şi de la Telciu încolo miroase a lemn în fierăstraie"[2]. Fănică Gheorghe[3] ne prezintă şi el frumuseţea plaiurilor care şi-au adunat seva pentru a da naştere celui ce le va înveşnici prin curat şi mlădiu grai românesc. Spre deosebire de apa Crişului, spune autorul, care, strecurându-se printre albiile stâncilor şi înfruntând neliniştit grinzi şi bolovani, se pregăteşte, ca de o luptă aprigă, pentru a străbate poarta mult încercatului ţinut al Bihariei – Someşul, mai visător, mai adânc şi mai statornic, fără treceri aventuroase şi lupte îndârjite cu stâncile dure ale munţilor, ajunge să guste din plăcerea câmpiilor rodnice, însoţindu-te, ca un bun tovarăş de drum, până către Jibou şi Dej. Amfiteatrul silvic şi floral al pământurilor transilvănene se reprofilează din nou în sus, spre Salva, cuprinzând munţii. „Codrii se ridică mai cutezători pe înălţimi. Măgurile îşi ascut povârnişurile, pâraiele se rostogolesc tot mai spumoase, iar locurile şi aşezările mai păstrează parcă urmele lui Decebal şi ale oştenilor săi, ce-şi căutau cu îndârjire noi poziţii de luptă împotriva cuceritorilor romani"[4].

Aşezat pe valea Sălăuţii, râu ce coboară din munţii Rodnei spre Someş, satul se află într-un spaţiu geografic vestit pentru pitorescul său, iar zestrea istorică mustește la tot pasul.

[1] Mircea Eliade, *Simbolismul Centrului* în *Imagini şi simboluri*, Bucureşti, Editura Humanitas, 1994, p. 46.
[2] G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Craiova, Vlad & Vlad, 1993, p. 583.
[3] Fănică N. Gheorghe, *Popasuri în timp…*,Bucureşti, Editura Ion Creangă, 1972, p. 119.
[4] *Ibidem.*

BDD-A23131 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:00:29 UTC)

Pe la 1773 împăratul Iosif al II-lea, încântat de primirea ce i se făcuse pe aceste meleaguri a rostit celebrul salut: *Salve parva nepos Romuli!*[5]

Antonio Cosimelli, căpitan[6] în regimentul de graniţă abia înfiinţat, scria în anii 1764-1767, la Năsăud, *Poemation de secunda legione Valachia*, operă în care descrie locurile de pe Someş. El prezintă Lunca Vinului drept Parva, Vărarea drept Nepos iar Strâmba o numeşte Romuli şi menţionează că toponimul Salva s-ar fi păstrat din vechime, din sl. *Salova* < *salo,* „loc gras" (aici se varsă Sălăuţa în Someşul Mare). Traducerea salutului imperial nu ridică probleme, iar Jacob Popper[7] consideră că cele patru sate în cauză se numesc aşa pentru ca „locuitorii lor să nu uite că era aproape ‚*mântuirea tinerei nepoate a lui Romul*'".

Numele satului în care s-a născut Coşbuc ar proveni de la termenul *ardău*, adică paznic de pădure – *custos silvarum*[8]. Administraţia maghiară a confundat toponimul cu termenul *hordó* (*bute*), care are însă alt corespondent: *hârdău* sau *hordău*. Lucian Valea precizează că satul în care s-a născut poetul nu s-a chemat niciodată *Hordău.* Localnicii nu ar rostit nicicând numele în acest fel[9]. La confuzie ar fi contribuit şi forma alungită a satului şi dealurile din împrejurimi, care dau senzaţia de adâncime. Varianta Hordău apare însă în Dicţionarul lui Coriolan Suciu[10]. Conform altor păreri, toponimul ar proveni de la numele unei persoane, *Hord-Gord* + sufixul *ov*[11]. Nicolae Drăganu[12] consideră că forma Hordou este varianta aspirată a mai vechii denumiri *Ordou*[13].

Satul este atestat documentar abia la 1523, dar se pare că în aceste locuri a existat un puternic centru al paznicilor de păduri, care apărau odinioară hotarele Ungariei. La 1762, din ordinul Mariei Tereza, în această zonă este înfiinţat regimentul de grăniceri de care am amintit mai sus. Formaţiunea militară cuprindea numai români şi era organizată în patruzeci şi patru de comune. Locuitorii acestora se bucurau de mai multe privilegii, printre care se număra şi împroprietărirea cu pământ, de care dispuneau în voie. De asemenea, grănicerii îşi puteau administra singuri bisericile şi şcolile. Fapt de mare importanţă pentru aceşti oameni şi pentru evoluţia socială şi culturală a acestor comunităţi a fost însă, abolirea iobăgiei. Se înfiripă în aceste ţinuturi o altă mentalitate decât în celelalte zone, iar perspectivele asupra drepturilor, libertăţii şi independenţei, patriotismului în general, erau total schimbate. Această atitudine a adăstat aici mult timp după dizolvarea regimentului şi a organizării militare. Înfiinţarea regimentului şi militarizarea zonei, fapt ce a adus cu sine drepturile menţionate, joacă un rol de mare însemnătate chiar în dezvoltarea genealogică a familiei Coşbucenilor, având implicaţii decisive asupra descendenţei acestui neam. Militarizarea comunelor pune capăt unui proces juridic, ce dura de aproape 10 ani, în care erau implicaţi strămoşii poetului, pe care o familie de nemeşi încerca să-i readucă în iobăgie pe pământul ei. Este lesne de înţeles ce s-ar fi întâmplat dacă împricinaţii, presupuşi a fi moşii poetului, erau dezrădăcinaţi din Hordou şi strămutaţi în urma procesului, despre care vom mai avea ocazia să amintim puţin mai la vale.

În tovărăşia munţilor Rodnei, Bârgăului, Ţibleş şi Pietrosul, aceşti vechi străjeri au păstrat vie amintirea vremurilor de mult apuse, când pe culmile lor trăiau uriaşi, în vreme ce

[5] După părerea lui G. Bariţ, forma corectă ar fi fost *Salve, Romuli parva nepos!*
[6] Conform altor surse era maior.
[7] Jacob Popper, *Celălalt Coşbuc*, Sibiu, Editura Imago, 1995, p. 14.
[8] Lucian Valea, *Pe urmele lui George Coşbuc*, Bucureşti, Editura Sport – Turism, 1986, p.13.
[9] *Ibidem.*
[10] Coriolan Suciu, *Dicţionarul istoric al localităţilor din Transilvania*, I, Bucureşti, Editura Academiei, 1968.
[11] Lucian Valea, *Pe urmele lui George Coşbuc*, Bucureşti, Editura Sport – Turism, 1986, p. 13.
[12] N. Drăganu, *Românii în veacurile IX-XIV pe baza toponimiei şi a onomasticii*, Bucureşti, Imprimeria Naţională, 1933, p. 365-366. Lucrarea poate fi consultată integral la http://en.calameo.com/read/000827433df961b02455c.
[13] *Ibidem*, p. 362-363, lingvistul întreprinde o analiză atentă a acestui toponim.

BDD-A23131 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:00:29 UTC)

la poale, românii munceau şi jucau fără a le purta de grijă: *Noi le ştim, românii, toate, / Că trăiam şi-atunci pe-aici* sau *Multe ştim, că multă este / Vremea de cât ştim ce-a fost*[14].

Ideea continuităţii poporului român apare frecvent la George Coşbuc. Poetul consideră continuitatea ca fiind factorul prim în alcătuirea şi consolidarea firii poporului - şi implicit a ţăranului român: „De când îşi aduce lumea aminte, pe noi aicia ne ştie, pe marginile Dunării şi pe coastele Carpaţilor. Acesta ne-a fost, poate, norocul cel mai mare dintre câte le-am avut. Au răsărit neamuri de-atunci - căci sunt două mii de ani - şi s-au stins, iar noi am răzbit prin veacuri şi-am rămas tot unde am fost. Au venit peste noi limbi străine şi au căutat să ne împrăştie, ori să ne împingă în lături, ca să-şi facă loc şi poate că ne-au clintit vremelniceşte şi ne-au revărsat pe de lături, dar precum apa vadului izbit de ţărm se scurge iarăşi la matcă, aşa şi noi ne-am întors la locul aşezării de baştină”[15].

În note sadoveniene, cu aromă cinegetică, Fănică N. Gheorghe recurge la descrierea plaiurilor năsăudene: „Pline de culoare şi de poezie, aceste locuri istorice, unde apele se desfac din strânsoarea rocilor şi se avântă din ţanc în ţanc în salturi de căprioară, pe cât îţi hrănesc de mult fantezia sunt şi tot atât de bogate. Întinse păduri şi plaiuri hălăduiesc pe înălţimi, cât vezi cu ochii. Pe covorul verde al poienilor îşi arată urmele urşii, cerbii, căprioarele şi iepurii ce săgetează pădurile printre copacii cărora se avântă, în zboruri joase, cocoşii-de-munte sau fazanii. Codrii de brazi de la picioarele Pietrosului coboară în dulci tălăzuiri de smarald, ca să se oprească, ca într-un foşnet de imense odăjdii, lângă albia Someşului”[16].

În aceste locuri se aşează familia Casian, care, după toate probabilităţile, era constituită din strămoşii indirecţi ai lui George Coşbuc[17]. Unul dintre descendenţi, Leon din Leşu, întocmeşte o cronică a acestei familii, care va sta la baza *Schiţei biografice* scrise de Octavian Tăslăuanu în 1905, în care stabileşte douăsprezece generaţii de coşbuceni: Atanasie, Ciril, Ioan, Eremie, Cifor, Nelevaica, Casian, Larion, Anton, Sebastian[18], Leon[19] şi Vasile[20]. Cel mai îndepărtat strămoş sigur al poetului este Nelevaica (uneori Nelivaica), născut pe la 1670[21]. Primele patru generaţii sunt acceptate însă şi ele, chiar dacă nu sunt atestate documentar, neexistând nici un motiv de îndoială, în privinţa lor. Conform legendei, un străin, intelectual şi foarte bogat, neavând moştenitori, a lăsat întreaga sa avere unui testator, căruia îi stabileşte, tot el, şi numele: Coşbuc. Documentele vremii nu atestă însă o asemenea întâmplare.

Tradiţia mai spune însă că, la un moment dat, ajung la Hordou şi se stabilesc aici doi flăcăi, fraţi gemeni, Alexa şi Oprea. Aceştia erau iobagi fugiţi din Ilişua (Alzo Ilosva), de pe moşia lui Horvath[22]. Numele lor de familie era Bradea, specific Ţării Moţilor. Ilişua, zonă de dealuri şi podişuri nu justifică un asemenea nume decât prin transfer simbolic dintr-o poreclă (oameni falnici, înalţi, viguroşi), sau prin aciuarea unor moţi prin aceste locuri. Brădenii erau porecliţi *Ungur* şi *Tipora*, prima poreclă datorându-se probabil faptului că lucrau pentru grofi. *Tipora* nu are nici o explicaţie veridică. Cei doi fraţi gemeni muncesc ca slugi în Hordou şi,

[14] *Muntele Rătezat*..
[15] George Coşbuc, *Povestea unei coroane de oţel*, Bucureşti, Editura „Grai şi suflet – Cultura naţională”, 1992, p. 119.
[16] Fănică N. Gheorghe, *Popasuri în timp*…,Bucureşti, Editura Ion Creangă, 1972, p. 121.
[17] Aceste date au fost descoperite de Iuliu Bugnariu, nepotul de soră al poetului, într-un urbar de la 1775; înainte de militarizare pronumele familiei ar fi fost Casian, iar pronumele Coşbuc l-a primit după rusul care adoptase pe un preot din famila Casian. La 1926 urbarul în cauză se afla la preotul Iacob Pop din Telciu.
[18] Tatăl poetului.
[19] Fratele poetului.
[20] Fiul lui Leon.
[21] Nelevaica este prezent în *Conscripţia preoţilor din ţinutul Năsăudului pe anul 1733* (Sandu Manoliu, *Obârşia şi spiţa neamului Coşbuc*, în *Icoana unei şcoli*, Năsăud, 1930).
[22] În numele familiei Petricsevics Horvarth de Saplac, contele Samuel Bethlen va formula în 1753 o “acuză” împotriva Coşbucenilor (descoperită de Virgil Şotropa în arhiva din Bistriţa); sentinţa a fost suspendată în 1762, când, aşa cum am arătat, a fost înfiinţat regimentul, acest fapt aducând cu sine şi privilegiile amintite.

BDD-A23131 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:00:29 UTC)

fiind foarte harnici, strâng o avere bunicică şi se însoară. Nu aveau pământ prin aceste locuri, iar nevestele lor nu puteau fi bogate, pentru că nu le-ar fi dat nimeni după nişte băieţandri aduşi de vânt, doar cu hainele de pe ei, în consecinţă, cei doi fraţi se apucă de oierit. Foarte harnici, cum am mai spus, ei câştigă repede respectul hordouanilor, iar un urmaş al lor, Andrei, dobândeşte un bun renume în sat. El trecea pe la casele oamenilor şi aduna în poalele ţundrei, încropind un fel de desagă sau sac, hrană pentru a o urca la stână. De aceea oamenii l-au poreclit *Săcuieţ*. Cu timpul Andrei a devenit un om avut. Şi pentru că el căra, de la o stână la alta, lemnul de care atârnă căldarea, care se numeşte *cujbă*, porecla sa devine *Cojbuc*. Conform altor păreri, numele ar proveni din tema *Coşb* a unui antroponim *Coşb* sau *Coşbea, Coşbu*. Detractorul lui Coşbuc, de mai târziu, cel din Piatra, încearcă să stabilească o origine neromânească, mai precis ruteană, pentru poet, numindu-l *Koszbuk*, ceea ce în limba rutenilor ar însemna „coş de fag". Dar în ruteană, fagul se numeşte *dub*[23].

Cum a ajuns averea lui Andrei la Nelevaica este destul de neclar, întrucât Andrei avea patru băieţi, Chira, Ion, Toader şi Nichita. Cea mai veridică explicaţie este cea a căsătoriei (deci a zestrei). În documentele vremii nu este atestată existenţa vreunei fiice a lui Andrei, însă de multe ori copiii de sex feminin nu erau trecuţi în acte. Femeile sunt amintite rar sau deloc în catastife. Despre fiul lui Andrei, Ion, se ştie că a avut patru fete, dar în documente este prezentă numai una, şi aceea, indirect, prin numele soţului ei. Este deci, mai mult ca posibil, ca Andrei să fi avut şi cel puţin o fată. Aceasta se prea poate să se fi căsătorit cu un fecior mai sărac, iar acesta, după obiceiul locurilor, părăsind casa părintească, a adoptat numele familiei în care intra. Astfel, Nelevaica, devine din *Casian, Coşbuc*[24]. „Măritişul" feciorilor era o datină obişnuită în părţile Năsăudului, aşadar nu putem exclude această posibilitate.

Jacob Popper presupune că părintele adoptiv al lui Nelevaica este Ionică Coşbuc, primar în satul lui la 1733, citat şi el în procesul nemeşilor. Fiind adoptat, el putea fi exclus din cauza pentru care se judecau Coşbucenii, întrucât „acuza" nu îl privea direct. Astfel s-ar putea explica absenţa sa din documentele de judecată.

Cert este însă că, odată cu obligativitatea numelui de familie, Chira, fiul lui Andrei, şi familia sa sunt cei ce vor adopta numele *Kosbuk,* iar primul preot care îl poartă este Larion, străbunicul poetului. Apar mai multe familii cu acest nume (cel puţin trei). Grafia numelui diferă în timp, ajungând la forme neobişnuite: *Kosbuk, Kozbuk, Kozbuck, Kospack, Kospok, Kosbock*. Forma *Kojbuk,* nu este atestată nicăieri.

Astfel apar strămoşii lui George Coşbuc în Hordou[25], sat care va deveni, într-un final, din cauza circumstanţelor vitrege, loc interzis al poetului. Virgil Şotropa consideră veridică descendenţa poetului din cei doi fraţi Bradea, Ungur sau Ţipora[26]. Octavian C. Tăslăuanu îl prezintă pe poet drept produsul unui lung şir de generaţii de preoţi (mai exact zece[27]), primul fiind Atanasie, protopop şi arhidiacon, iar până la Nelevaica numele de familie ar fi fost, aşa cum am arătat, Casian[28]. Urmaşii poetului nu recunosc nici ei versiunea susţinută de Şotropa, iar Sandu Manoliu specifică faptul că în Hordou existau trei familii Coşbuc, care nu aveau legături de sânge între ele; întrucât Nelevaica nu fusese implicat în procesul ce li se intentase Coşbucenilor, este de presupus că, în cazul iobagilor, era vorba de o altă familie[29].

Lui G. Călinescu nu-i datorăm doar descrierea fără egal a locului natal şi a regiunii înconjurătoare, ci şi o memorabilă imagine a poetului năsăudean: „un ţăran istovit de legarea

[23] Lucian Valea, *Pe urmele lui George Coşbuc*, Bucureşti, Editura Sport – Turism, 1986, p.18.
[24] *Ibidem*, p.19.
[25] O schemă a arborelui genealogic se găseşte la casa memorială a poetului.
[26] Virgil Şotropa, *Obârşia familiei Coşbuc*, în *Arhiva someşană*, 1926, nr.5, p. 58.
[27] Iuliu Bugnariu, nepot al poetului, descoperă paisprezece (*Contribuţii la viaţa şi activitatea lui George Coşbuc* în *Arhiva someşană*, 1926, nr. 6, p. 77-78).
[28] Octavian C. Tăslăuanu, *George Coşbuc. Schiţă biografică şi bibliografică*, în *Luceafărul* 1905, nr.8.
[29] Sandu Manoliu, *Obârşia şi spiţa neamului Coşbuc*, în *Icoana unei şcoli*, Năsăud, 1930, p. 361.

BDD-A23131 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:00:29 UTC)

snopilor." Criticii şi interpreţii creaţiilor coşbuciene, în majoritatea lor, au remarcat strânsa legătură dintre poet şi locurile natale. „Aici a învăţat George Coşbuc, copil, să privească răsăritul soarelui, să se joace cu zmeul, venit el însuşi din lumea basmelor şi cântecelor populare mult îndrăgite şi tot aici a cunoscut drumul fără de alin al apelor repezi de munte şi irizările minunate ale colinelor şi plaiurilor, pe cărările cărora va fi alergat de atâtea ori, chemat de cântecul privighetorilor sau al altor ‚vestitori' ai primăverii, ca şi de doinele truditorilor de pe ogoare, cu sufletele lor generoase învăluite în lumina muncii şi a dragostei…"[30].

La rândul său, Ion Pillat a remarcat şi el rolul important pe care l-a jucat satul natal în viaţa poetului. În comemorarea *George Coşbuc - 20 de ani de la moartea poetului,* Ion Pillat menţiona că fiul preotului din Hordou era vlăstarul satului şi al credinţii strămoşeşti, era copilul codrului şi poienelor năsăudene, un elev încă rural al liceului grăniceresc, fiind sortit de la început planului autohton al operei sale. A fost legat cu rădăcini fireşti de pământul şi oamenii ţării, de obiceiuri şi datini, de legea credinţii creştine şi de vechile eresuri rămase din păgâni"[31]. Pillat a atras şi el atenţia asupra strânsei împletiri dintre planul autohton, popular şi planul cult, literar.

G. C. Nicolescu în studiul *Liniştea, un punct culminant al dinamicii* precizează că poetul purta în el satul şi natura, aşa cum o cunoscuse în tinereţea lui. Aceasta ar cânta el necontenit şi în poezia lui am afla cele mai senine tablouri de natură. Autorul este de părere că satul ce apare în poezia coşbuciană este un sat oarecum utopic, abstract. În poeziile lui Coşbuc, pline de cântarea naturii, a satului, a ţăranilor, nu vom afla niciodată nostalgia după aceste locuri, pentru că se simţea plin de ele[32].

Un studiu asupra satului din poezia lui Coşbuc a întreprins şi Octav Şuluţiu[33]: *Icoana satului ideal*. Criticul a surprins faptul că satul coşbucian este un sat idealizat şi consideră că, în poeziile sale, poetul nu prezintă satul său natal. Autorul mai menţionează faptul că poetul este originar de la ţară şi aceasta se simte în poezia lui.

Referindu-se la influenţa locurilor natale asupra lui Coşbuc, Dumitru Micu face o comparaţie neaşteptată, dar atât de sugestivă şi veridică, între doi mari oameni de litere români. În monografia sa, criticul afirmă că poetul este, evident, un produs îndeosebi al mediului rural din care s-a ridicat. De nu ar fi fost Năsăudul grăniceresc, sau, în orice caz, satul ardelean, Coşbuc nu apărea, după cum fără Humuleşti n-ar fi existat Creangă[34].

Ion Dodu Bălan, este de părere că George Coşbuc reprezintă în literatura română un moment nou în evoluţia poeziei româneşti. Asemenea lui Pompiliu Constantinescu, recunoaşte meritul poetului de a nu fi căzut în păcatul plagiatului şi al imitaţiei eminesciene. Cântecul lui Coşbuc ar fi smuls din însuşi sufletul poporului, iar meritul cel mai de seamă al poeziei sale ar fi autenticitatea, datorată legăturii indestructibile cu viaţa poporului, cu tradiţiile şi trecutul său istoric, cu aspiraţiile celor obidiţi şi cu natura patriei[35].

Victor Eftimiu realizează o descriere poetică a relaţiei lui Coşbuc cu locurile natale, respectiv a influenţei acestor locuri asupra bardului de la Hordou: „Născut prin părţile Năsăudului, într-o frumoasă regiune a Transilvaniei, Coşbuc năvăleşte în literatura ţării ca o revărsare a zorilor, în cântece de ciocârlii, în desfăşurări de livezi smălţate cu flori. (...) În versuri limpezi, sprintene, curgătoare ca pâraiele munţilor, Coşbuc cântă bucuria vieţii"[36].

[30] Fănică N. Gheorghe, *Popasuri în timp*...,Bucureşti, Editura Ion Creangă, 1972, p. 124.
[31] *George Coşbuc interpretat de... ,*, Bucureşti, Editura Eminescu, 1982, p. 208.
[32] *Ibidem*, p. 241.
[33] Octav Şuluţiu, *Icoana satului ideal*, în *George Coşbuc interpretat de*..., Bucureşti, Editura Eminescu, 1982.
[34] *Ibidem*, p. 97.
[35] *Ibidem*, p. 295.
[36] *Coşbuc văzut de contemporani*, Bucureşti, Editura pentru Literatură, 1966, p. 160.

BDD-A23131 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:00:29 UTC)

Toate aceste citate ţin să releve influenţa pe care a avut-o mediul în care s-a născut asupra poetului. În copilărie, joaca în crâng, observarea copacilor sau căutarea de cuiburi, au contribuit toate, încă de timpuriu, la descoperirea secretelor naturii. Acele „expediţii" sunt rememorate în poezii precum *După furtună* sau *Pe deal*. O copilărie senină, spune Goga, într-o atmosferă de linişte şi împăcare patriarhală[37]. În consecinţă, „Din copilărie iubeşte mai presus de toate viaţa satelor româneşti, aşa cum le-a cunoscut în jurul Năsăudului. Satul, ţăranul şi viaţa sătească pe care le-a cântat Coşbuc este satul fruntaş românesc, cu oameni binişor înstăriţi, harnici luminaţi; satul bine gospodărit, cu o rasă de oameni sănătoşi şi frumoşi, cu duh şi poftă de viaţă.

Aşa cum e pretutindenea satul şi ţăranul român, unde nu e sărăcia prea mare şi întunerecul prea greu"[38].

Răsărit din sânul unei comunităţi săteşti, ce altceva ar fi putut „cânta" Coşbuc, dacă nu acele plaiuri şi acest suflet al satului. Toate aceste reliefări şi secvenţe biografice se cuvin amintite pentru a înţelege mai lesne sufletul operei acestui poet. Nimeni nu poate contesta faptul că în opera lui George Coşbuc natura joacă un rol aparte. Tânguindu-se alături de suferinzi, compătimindu-i pe oropsiţi, ajutându-i pe români sau bucurându-se de izbânzile lor, natura, în ansamblul ei, este de fapt o temă centrală a poeziilor lui Coşbuc, fie ele *cântece de vitejie*, *idile*, *legende* sau *balade*. În cazul poeziilor coşbuciene, avem a face cu o natură umanizată şi umanizantă, care participă cu toată fiinţa la viaţa satului românesc, o potenţează şi o amplifică. E greu de spus dacă se poate vorbi de o *natură coşbuciană*, în sensul că bardul de la Hordou ar fi creat o natură aparte, diferită de realitate şi de cea evocată de către alţi poeţi. Natura prezentă în opera sa este totuşi natura reală, filtrată însă prin sufletul de o mare sensibilitate al poetului şi percepută ca fiind o *natură a românilor*, dată fiind strânsa legătură a ţăranului român cu mediul natural înconjurător. Natura nu constituie o categorie filosofică în poezia lui Coşbuc. Pastelurile lui Coşbuc sunt cântece în care poetul preamăreşte, admiră, contemplă omul legat de pământurile care l-au zămislit şi i-au determinat modul de viaţă. Natura în poezia lui Coşbuc este însufleţită de om. Asupra priveliştilor din jurul lui îşi exercită activitatea specifică ţăranul năsăudean – expresie a ţăranului român de pretutindeni.

Opera lui Coşbuc este o oglindă a sufletului poporului român. Valeriu Râpeanu menţionează: „Pentru că ţăranul ardelean cu faţa uscată ca un lemn de troiţă, cu trupu-i firav ca al unei trestii de pe marginea apelor, a încrustat o operă în care, asemenea cercurilor de pe trunchiul unui arbore, citim toate vârstele sufleteşti ale unui popor"[39]. Această operă a lui George Coşbuc cântă plaiurile româneşti, felul de-a fi al românului şi faptele sale de vitejie. Nu-l putem include pe poet într-un singur domeniu, afirmând că ar fi cântat mai mult vitejia poporului decât dragostea şi idila satului, sau ar fi încercat să descrie mai mult iubirea decât natura. Datorită versurilor sale, a iubirii sale faţă de poporul român, Ion Trivale considera că G. Coşbuc a intrat în istorie, înainte de a fi intrat în Academie[40]. A intrat în istorie atât prin scrierile sale, cât şi prin implicarea directă în lupta pentru întregirea neamului şi a ţării. Din păcate, Coşbuc s-a stins înainte de a-şi vedea visul împlinit; revenirea Ardealului la Patria - Mamă s-a înfăptuit câteva luni mai târziu.

Octav Minar[41] aminteşte şi el rolul foarte important al copilăriei pline de farmec, petrecute într-o atmosferă patriarhală[42], când ascultă poveştile şi poeziile populare improvizate de mama lui. Data naşterii poetului, prezentată de Minar este 8 septembrie 1866,

[37] O. Goga, *Coşbuc. Discurs de primire…* Bucureşti, Cultura Naţională, 1923, p. 11.
[38] Ioan Agârbiceanu, *Marii cântăreţi: Vas. Alecsandri, Gh. Coşbuc, Grig. Alexandrescu*, Sibiu, Editura Asociaţiunii ASTRA, 1931, p.47.
[39] *George Coşbuc interpretat de... ,*, Bucureşti, Editura Eminescu, 1982, p. 337.
[40] *Ibidem*, p. 177.
[41] Octav Minar, *George Coşbuc. Biografia şi opera poetică*, Bucureşti, Editura "Autor".
[42] Termen împrumutat de la Goga.

BDD-A23131 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:00:29 UTC)

satul natal s-ar numi „Hordău”, iar anul morţii care apare sub caricatura lui Iser de la începutul broşurii este 1917!

Toponimul *Hordău*[43] apare însă şi în *Amintirile* lui Slavici, ce-i drept rostit de altcineva, despre care Slavici crede a fi fost Iuliu Maniu. Prozatorul i-a scris tânărului deseori acasă utilizând în scrisori grafia corectă. Aceasta nu este singura inadvertenţă în privinţa numelor în *Amintirile* despre Coşbuc. Tot în scrisori îl numeşte „George”, iar în *Amintiri* „Gheorghe”. Această formă a prenumelui este folosită în mai multe rânduri[44], deşi în matricola botezaţilor din Hordou a fost înscris *George*, iar poetul nu s-a semnat niciodată *Gheorghe* sau *Gh*. Aşa îl strigau prietenii săi bucureşteni. Aşa apare în biografia lui Cornel Săteanu[45]. Onisifor Ghibu pomeneşte şi el de o ardeleancă văduvă[46] care îl numeşte pe poet „Gheorghe al nostru”[47]. *Gheorghe* îl numesc şi Goga şi Bogdan Duică[48].

Data exactă a naşterii ridică şi ea probleme. Gavril Scridon arată[49] că, din *Matricola botezaţilor* comunei Hordou pe anii 1858-1883, reiese că poetul s-ar fi născut la data de 3 octombrie stil nou, 20 septembrie stil vechi. Deşi în Austro-Ungaria era în vigoare calendarul nou, Scridon consideră că năsăudenii se călăuzeau după calendarul iulian[50]. Făcând o scurtă recapitulare, poetul s-ar fi născut în septembrie, 8[51], 20[52], 26[53] sau în ziua de 3 octombrie[54] 1866.

Cel mai probabil, George Coşbuc s-a născut la 20 septembrie 1866, stil vechi, 3 octombrie, stil nou[55]. Din bătrâni se aude că, în familia sa, de 200 de ani harul şi darul preoţiei s-ar strămuta din tată în fiu. Mai exact paisprezece generaţii de preoţi. Faptul că tatăl, Sebastian, este preot, nu pare să influenţeze cu nimic soarta fărâmei de om[56]. Mama are un rol covârşitor în calea pe care va apuca sufletul abia învlăstărit. Orfană de mică, Maria, fiica preotului Luca Avacum din Telciu, a fost crescută de unchiul ei, vicarul Ioan Marian, un om de mare cultură, ctitorul şcolii normale năsăudene[57]. Suflet sensibil, marcată probabil şi de iremediabila pierdere suferită în copilărie, mama îi insuflă copilului basmul în suflet şi îi înveseleşte copilăria cu nemuritoare personaje mitologice. Istovind izvorul matern, Georgică al popii porneşte în căutarea altor povestitori care să-i potolească setea de cunoaştere.

„Sătenii, toţi români plugari temători de Dumnezeu – ne convinge Goga - sunt harnici, aţoşi, uscăţivi, cu lumină în ochi şi cu sufletul muiat în basme”[58]. Cu boabe de suflet muiat în basme s-a hrănit poetul. Talentul de poet este moştenit de la mamă şi cultivat de dascălii din sat. Tănăsucă Mocodean, al cărui nume se leagă pentru veşnicie de cel al lui Coşbuc, ar fi dispărut în hulpavul neant dacă nu ar fi umblat însoţit de zmei, balauri, de zâne şi de Sugnă-

[43] Ioan Slavici, *Amintiri*, Bucureşti, Editura Minerva, 1983, p. 133.
[44] De exemplu broşura lui Vasile M. Sassu, care se vrea a fi o biografie a poetului, se intitulează *Gheorghe Coşbuc. Viaţa şi opera lui*, Bucureşti, , Editura Cartea Românească, 1937.
[45] C. Săteanu, *Muşchetarii Literaturii Române Moderne*, Iaşi, Poezia Bună, 1939, p. 105; dar la p. 106 apare *G.. Coşbuc.*
[46] Mama lui Sever Secula, istoric ardelean, cunoştinţă a scriitorului, stins foarte tânăr. Sextil Puşcariu ne informează că şi el s-a molipsit, în aceeaşi noapte de la aceeaşi femeie, o dată cu Chendi şi Iosif (*Călare pe două veacuri*, Bucureşti, Editura pentru Literatură, 1968, p. 209).
[47] Onisifor Ghibu, *Amintiri despre oameni pe care i-am cunoscut*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1974, p. 64.
[48] Aceasta în broşura sa ce poartă, culmea, titlul... *George Coşbuc*, în care reproduce întocmai o parte din textul lui Goga din *Discursul de primire...*
[49] Întâi în *Gazeta literară*, 1956, nr. 31, august, apoi în *Pagini despre Coşbuc*, în 1957.
[50] Bazându-se pe mărturiile unor preoţi bătrâni şi ale unor specialişti.
[51] O. Goga, *Coşbuc. Discurs de primire…[ca] membru al Academiei Române*, Bucureşti, Cultura Naţională, 1923, p. 11.
[52] I.D. Bălan, *Coşbuc – elev*, în *Colocvii*, I, 1966, nr.3, septembrie, p. 2.
[53] Iuliu Bugnariu, *Contribuţii la viaţa şi activitatea lui George Coşbuc*, în *Coşbuc văzut de contemporani*, Bucureşti, Editura pentru Literatură, 1961, p. 15.
[54] Gavril Scridon, *Pagini despre Coşbuc*, Bucureşti, Societatea de ştiinţe istorice şi filologice, 1957, p.7.
[55] A se vedea în acest sens Gavril Scridon, *Revenire la o rectificare*, în *Pagini despre Coşbuc*, Bucureşti, Societatea de Ştiinţe Istorice şi Filologice, 1957, p. 149-152.
[56] Dar faptul că părintele Sebastian cunoştea limba germană, a avut o influenţă categorică asupra fiului său.
[57] Virgil Şotropa, Nicolae Drăganu, *Istoria şcoalelor năsăudene*, Năsăud, 1913, p. 51-53.
[58] O. Goga, *Coşbuc. Discurs de primire...* 1923, p. 10; Gh.Bogdan Duică, *G. Coşbuc*, Bucureşti, p.3.

BDD-A23131 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:00:29 UTC)

Murgă. Soarta amândurora avea să fie pecetluită în momentul întâlnirii lor. Unuia i se schimbă calea *fiinţării* în plan istoric, prelungindu-şi viaţa peste veacuri, celuilalt în plan psihologic, prin impactul pe care îl au spusele dascălului asupra sa. Această întâlnire este cea care hotărăşte drumul literar, formal şi ideatic pe care va apuca poetul. Întreaga lui operă poetică se clădeşte pe variantele formale ale versului popular, pe conţinutul ideatic caracteristic creaţiilor populare şi adoptă, îndeosebi, speciile literaturii orale, populare sau de influenţă populară. El nu modifică deloc maniera folclorică a desfăşurării acţiunii unui basm sau a unei snoave. Nu stilizează când nu este cazul, nu introduce elemente artistice şi finisaje de prisos în textul cu tentă bătrânească, neaoş românească. Creaţia populară era un element sacru pentru poet, pe care nu cuteza să îl profaneze cu superficialităţi *livreşti* numai de dragul *modernităţii*, al *progresului* în limbă şi literatură, al aducerii culturii la un *nivel* de *prim rang, european,* pentru a *se ralia* curentului general *revoluţionar* de răsturnare a *vechilor valori* ce *mucezesc* literatura etc. etc. etc. Coşbuc este pătruns de sfinţenia, de puritatea acelei mentalităţi primitive, arhaice, unde totul mai era natural, inclusiv limba. Când busuiocul, mărul, cucul ş.a. îşi mai aveau simbolistica lor, astăzi uitată, când zmeii furau fete, iar apa vie mai făcea minuni.

Am văzut cât de important a fost mediul în care copilăreşte Coşbuc, atât cel familial, cât şi cel natural. Ambele au implicaţii psihologice şi temperamentale adânci asupra tânărului. „Fire de ţăran iubitoare de basm şi pitoresc, cu imaginaţia fecundă şi cu ochii înfipţi în nemărginire, Coşbuc s-a înfăşurat de la început în tortul argintat al mitului popular care l-a fermecat mai întâi ca un cântec de leagăn şi l-a urmărit mai târziu ca o vastă problemă de creaţiune artistică. Toate l-au ajutat pe acest drum stropit cu pulbere de stele şi cu arătările visului fugar. Mai întâi originea lui, vatra de la Hordou. În cenuşa ei tremurau basme de veacuri, spuse de oameni ai câmpului, instincte străvechi păstrate în savoarea lor virginală într-o căldare de munţi, panteismul estetic al primitivilor cald şi colorat, o tainică moştenire pitită din lumea lui Homer într-un ascuns ungher traco-romanic”[59].

Considerăm ca factor determinant în formarea poetului, copilăria în mediul sătesc, transilvan, cu datinile sale[60], în mijlocul personajelor de basm. Acest fapt a generat şi modelat sufletul poetic al lui George Coşbuc. Fără poveştile şi creaţiile populare cu care a intrat în contact din fragedă copilărie fondul psihologic al poetului ar fi fost cu totul altul. Dorinţa şi plăcerea de a versifica basmele populare îşi au originea în aceste vremuri, când ielele, vâlvele şi vântoasele veneau până la marginea satului, iar Sfânta Vineri mai primea cu bucurie oaspeţi. Cu sufletul astfel *băsmuit*, cu trăistuţa pe umăr şi cu opincile în picioare ajunge Coşbuc în Năsăud, pentru a se şcoli. Cu Sfarmă – Piatră şi Strâmbă – Lemne rămaşi prin pădurile Hordoului, lipsit de Greu – ca – Pământul şi de Barbă - Cot, George se apucă să citească tot ce îi cădea în mână. Ştim de la Leon Scridon[61] că poetul era puţin comunicativ, citea încontinuu, nu-l interesa ce se întâmpla în jurul lui, era adâncit în cărţi, de multe ori uita să meargă la prelegeri. Împrumuta cărţi din biblioteci, de la profesori. Seara, lângă pat îşi punea pe un scaun o lumânare, chibrituri, un creion şi bucăţi de hârtie. Noaptea, se trezea în repetate rânduri, aprindea lumânarea şi nota câte o idee sau un vers pe foi. Dimineaţa îşi revedea notiţele. Pe cele de care era mulţumit le păstra, restul erau aruncate.[62] Versurile tânărului poet erau gustate, iar profesorii au început să-l scutească de materiile care îi

[59] O. Goga, *Coşbuc. Discurs de primire…*1923, p. 13.

[60] “La sărbători mari, la Crăciun îi plăcea să umble a colinda, iar la Botezul Domnului să umble cu steaua de la o casă la alta. Pare că şi acum îl văd cum se-torcea de prin sat cu buzunarele pline de nuci, alune şi mere căpătate de la baba Nătoaie şi de la Ana Ursului. Babele îl aveau drag, căci era băiat isteţ, glumeţ şi drăgălaş.” (Iuliu Bugnariu, *Coşbuc văzut de contemporani*, Bucureşti, Editura pentru Literatură, 1966, p. 17).

[61] Leon Scridon, *Amintiri din viaţa de elev a lui George Coşbuc* in *Coşbuc văzut de contemporani,* Bucureşti, Editura pentru Literatură, 1966.

[62] Gavril Scridon, *Pagini despre Coşbuc*, Bucureşti, Societatea de ştiinţe istorice şi filologice, 1957, p.7.

BDD-A23131 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:00:29 UTC)

displăceau, precum matematicile. Intrarea lui în Societatea literară *Virtus Romana Rediviva* avea să fie jurământul de credinţă adus Poeziei. Soarta lui Coşbuc a fost pecetluită, iar zorii literaturii transilvane începeau să se reverse peste munţii adormiţi ai Daciei.

BIBLIOGRAPHY

Agârbiceanu, Ioan, *Marii cântăreţi: Vas. Alecsandri, Gh. Coşbuc, Grig. Alexandrescu*, Sibiu, Editura Asociaţiunii ASTRA, 1931.

Bălan, Ion Dodu, *Coşbuc – elev*, în *Colocvii*, I, 1966, nr.3, septembrie.

Bogdan Duică, Gh., *G. Coşbuc*, Bucureşti.

Călinescu, G., *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Craiova, Vlad & Vlad, 1993.

Conscripţia preoţilor din ţinutul Năsăudului pe anul 1733.

Contribuţii la viaţa şi activitatea lui George Coşbuc în *Arhiva someşană*, 1926, nr. 6.

Coşbuc văzut de contemporani, Bucureşti, Editura pentru Literatură, 1966.

Coşbuc, George, *Povestea unei coroane de oţel*, Bucureşti, Editura „Grai şi suflet – Cultura naţională", 1992.

Drăganu, N., *Românii în veacurile IX-XIV pe baza toponimiei şi a onomasticii*, Bucureşti, Imprimeria Naţională, 1933

Eliade, Mircea, *Simbolismul Centrului* în *Imagini şi simboluri*, Bucureşti, Editura Humanitas, 1994.

George Coşbuc interpretat de... , Bucureşti, Editura Eminescu, 1982.

Gheorghe, Fănică N., *Popasuri în timp*..., Bucureşti, Editura Ion Creangă, 1972.

Goga, Octavian, *Coşbuc. Discurs de primire*..., Bucureşti, Cultura Naţională, 1923.

Manoliu, Sandu, *Obârşia şi spiţa neamului Coşbuc*, în *Icoana unei şcoli*, Năsăud, 1930.

Minar, Octav, *George Coşbuc, Biografia şi opera sa poetică*, Bucureşti, Editura Autor.

Popper, Jacob, *Celălalt Coşbuc*, Sibiu, Editura Imago, 1995.

Săteanu, C., *Muşchetarii literaturii Române Moderne*, Iaşi, Poezia Bună, 1939.

Scridon, Gavril, *Revenire la o rectificare*, în *Pagini despre Coşbuc*, Bucureşti, Societatea de Ştiinţe Istorice şi Filologice, 1957.

Slavici, Ioan, *Amintiri*, Bucureşti, Editura Minerva, 1983.

Suciu, Coriolan, *Dicţionarul istoric al localităţilor din Transilvania*, I, Bucureşti, Editura Academiei, 1968.

Şotropa, Virgil, *Obârşia familiei Coşbuc*, în *Arhiva someşană*, 1926, nr.5.

Şotropa,Virgil, Nicolae Drăganu, *Istoria şcoalelor năsăudene*, Năsăud, 1913.

Tăslăuanu, Octavian C., *George Coşbuc. Schiţă biografică şi bibliografică*, în *Luceafărul* 1905, nr.8.

Şuluţiu, Octav, *Icoana satului ideal*, în *George Coşbuc interpretat de*..., Bucureşti, Editura Eminescu, 1982.

Valea, Lucian, *Pe urmele lui George Coşbuc*, Bucureşti, Editura Sport – Turism, 1986.

BDD-A23131 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:00:29 UTC)